

**SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO**

Stała Ogólnopolska Konferencja Współpracy Międzynarodowej Samorządów

***Doświadczenia i perspektywy udziału polskich
samorządów w umacnianiu lokalnego
i regionalnego wymiaru Partnerstwa Wschodniego***

Redakcja:

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu
Niepodległości 18
61-713 Poznań

Wydawnictwo:

Decopasja Anna Buczyńska-Skorb

Rok wydania:

2013

Nakład:

300

ISBN 978-83-63902-03-2

STAŁA OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ SAMORZĄDÓW

Drugie posiedzenie w Poznaniu, 28 czerwca 2013 r.

DOŚWIADCZENIA I PERSPEKTYWY UDZIAŁU POLSKICH SAMORZĄDÓW W UMACNIANIU LOKALNEGO I REGIONALNEGO WYMIARU PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

Materiały pokonferencyjne

Poznań 2013 r.

Wyrażone w niniejszej publikacji opinie są poglądami jej Autora.
Treści prezentowane w niniejszej publikacji nie są tożsame z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Wszelkie materiały i treści wykorzystane w pracy pochodzą od Redakcji i zostały wykorzystane za jej zgodą,
tym samym Decopasja Anna Buczyńska-Skorb nie ponosi odpowiedzialności za kształt merytoryczny publikacji
oraz ewentualne naruszenie praw osób trzecich.

SPIS TREŚCI

str. 7-16

WYSTĄPIENIA OTWIERAJĄCE

Marek Woźniak	Marszałek Województwa Wielkopolskiego
Jerzy Pomianowski	Podsekretarz Stanu, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP
Dyrektor Wykonawczy Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji (EED)
Magdalena Młochowska	Podsekretarz Stanu, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji RP

str. 17- 26

PREZENTACJA RAPORTU

WSPÓŁPRACA POLSKICH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO Z WŁADZAMI REGIONALNYMI I LOKALNYMI ORAZ INNYMI PODMIOTAMI Z PAŃSTW OBJĘTYCH INICJATYWĄ PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

str. 29- 40

PANEL I

SAMORZĄDY NA NOWYM ETAPIE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO – KONCEPCJE I MOŻLIWOŚCI WSPÓŁPRACY MIĘDZYREGIONALNEJ

str. 41 - 48

PANEL II

POLSKIE DOŚWIADCZENIA SAMORZĄDOWE DLA KRAJÓW PARTNERSTWA WSCHODNIEGO – TRANSFER KNOW-HOW. SZANSE I WYZWANIA NA PRZYSZŁOŚĆ

str. 51

PROGRAM KONFERENCJI

Marek Woźniak
Marszałek
Województwa Wielkopolskiego

Szanowni Państwo,
Serdecznie witam uczestników II Stałej Ogólnopolskiej Konferencji Współpracy Międzynarodowej Samorządów, platformy dialogu administracji rządowej i samorządowej oraz wszystkich podmiotów w tę współpracę zaangażowanych i ją realizujących. Bardzo się cieszę z obecności naszych gości z zagranicy i nie wątpię, że Państwa obecność wniesie wiele ważnych wątków do dzisiejszej dyskusji.

Współpraca zagraniczna jest stałym i bardzo istotnym elementem działania samorządów regionalnych i lokalnych. Przez wiele lat brakowało nam jednak wyraźnego sygnału, że praca, którą samorządy wykonują jest doceniana i traktowana jako integralny element polskiej polityki zagranicznej. Brakowało nam często spójności podejmowanych działań, jak również możliwości przedyskutowania kwestii budzących wątpliwości oraz wsparcia ze strony Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Dlatego z ogromną radością i nadzieją przyjęliśmy inicjatywę Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej, dotyczącą rozwoju samorządowego i obywatelskiego wymiaru polskiej polityki zagranicznej oraz zagwarantowania na ten cel konkretnych środków w budżecie. Założenia, przedstawione przez Ministra Radosława Sikorskiego 20 kwietnia ubiegłego roku, otworzyły nowy rozdział współdziałania strony samorządowej i rządowej w realizacji współpracy międzynarodowej. Podkreślenie wagi naszej pracy i stwierdzenie, że "na kształtowanie wizerunku państwa w ogromnej mierze wpływają obywatele i że to setki oddolnych inicjatyw obywatelskich i samorzą-

dowych przyczyniło się w ostatnich latach do tego, że Polska jest uznawana za poważnego i konstruktywnego członka rodziny europejskiej" - w pełni koresponduje z naszymi dążeniami i doświadczeniami wynikającymi z codziennych kontaktów z partnerami zagranicznymi.

Bardzo nas cieszy również fakt, że zyskałyśmy merytoryczne i finansowe wsparcie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji. Dodam, że dotyczy ono między innymi polskiej delegacji w Komitecie Regionów, co znacznie wzmacnia skuteczność naszych działań na forum europejskim.

Szanowni Państwo!

Skąd idea Stałej Ogólnopolskiej Konferencji Współpracy Międzynarodowej Samorządów? Jak już powiedziałem, brakowało nam dotychczas stałych spotkań, możliwości szybkiego przedyskutowania pojawiających się problemów i wątpliwości. Dlatego postanowiliśmy stworzyć stałą, stabilną platformę kontaktów wszystkich zaangażowanych we współpracę międzynarodową.

Pierwsza konferencja odbyła się 15 listopada 2012 roku w Poznaniu. Była ona próbą podsumowania dotychczasowego dorobku samorządów we współpracy międzynarodowej, jak również znalezienia odpowiedzi - czym powinniśmy się zająć w tej dziedzinie w przyszłości. Cieszę się, że pomysł ten spotkał się z tak pozytywnym odzewem i dziś mamy już deklarację uczestnictwa w pracach Stałej Konferencji zarówno ze strony samorządowej, między innymi przedstawicieli wszystkich korporacji samorządowych zebranych w Zespole ds. Polityki Europejskiej, którym mam przyjemność współkierować, jak i ze strony Ministerstwa Spraw Zagranicznych, które przeznacza i będzie przeznaczać niemałe kwoty na przedsięwzięcia samorządowe dobrze współpracy międzynarodowej służące, między innymi konferencje, dyskusje, debaty, czy analizy.

Istotne, że udało się już uzgodnić wstępne kalendarium i tematykę takich spotkań w najbliższych latach. Już ustaliliśmy, że kolejne spotkanie odbędzie w przyszłym roku w Łodzi i będzie poświęcone współpracy polskich samorządów z Chinami, przede wszystkim na płaszczyźnie gospodarczej. Mamy również deklarację Województwa Świętokrzyskiego, zainteresowanego zorganizowaniem kolejnej Stałej Konferencji. Myślę, że to zainteresowanie i chęć włączenia się do działania kolejnych samorządów, dobrze rokuje tej inicjatywie i jej znaczeniu.

Szanowni Państwo!

Konferencja zorganizowana 15 listopada 2012 roku i towarzyszące jej prezentacje potwierdziły bogactwo i różnorodność aktywności międzynarodowych samorządów lokalnych i regionalnych. Dzisiejsze spotkanie postanowiliśmy skoncentrować na inicjatywach związanych z realizacją Partnerstwa Wschodniego. Korzystając z uprawnień

przewodniczącego polskiej delegacji w Komitecie Regionów i we współpracy z zespołem Uniwersytetu Łódzkiego, pod kierownictwem Pani Doktor Izabeli Skomerskiej-Muchowskiej, zleciłem opracowanie specjalnie na dzisiejszą konferencję, analizy dotyczącej współpracy polskich jednostek samorządu terytorialnego z władzami lokalnymi i regionalnymi oraz innymi podmiotami w państwach objętych inicjatywą Partnerstwa Wschodniego. Podczas prezentacji, którą przedstawi jej autorka, Pani Doktor Jolanta Tarczyńska, będziecie mogli Państwo poznać najważniejsze inicjatywy i przedsięwzięcia samorządów w tej dziedzinie, ale również zasygnalizowane zostaną zadania na najbliższe lata - konieczne, aby Partnerstwo Wschodnie spełniło swą rolę.

Pozwólcie Państwo, że wyrażę szczególną radość z obecności na dzisiejszej konferencji Pana Staffana Herrströma, Ambasadora Szwecji, która wspólnie z Polską była inicjatorem Partnerstwa Wschodniego na forum europejskim. Udział Pana Ambasadora jest dla nas bardzo cenny i z uwagą oczekiwaliśmy Pana refleksji i sugestii.

Szanowni Państwo!

Wybór zagadnień związanych z Partnerstwem Wschodnim na temat naszej dzisiejszej dyskusji związany jest przede wszystkim z ogromnym znaczeniem, jakie w urzeczywistnianiu tej idei ma współpraca samorządów z Polski i krajów objętych Partnerstwem Wschodnim. Jako przykład chciałbym wskazać inicjatywy Wielkopolski, która od początku bardzo aktywnie zaangażowała się w realizację idei Partnerstwa Wschodniego, zdając sobie sprawę z jego wagi dla polityki całej Unii Europejskiej. Już w 2006 roku podjęliśmy współpracę z naszymi partnerami - najpierw z Gruzji, potem z Ukrainy, ostatnio z Armenii. Realizujemy wspólnie konkretne projekty, przy-

noszące wymierne efekty w przestrzeni publicznej tych krajów. Polska ma duże doświadczenia w transformacji i demokracji państwa. Tymi doświadczeniami chcemy się dzielić, chociażby dlatego, aby w pewnym sensie spłacać dług, który zaciągnęliśmy u naszych partnerów w Europie Zachodniej, którzy wspierali nas w trudnym procesie przemian.

Szanowni Państwo!

Wybór Partnerstwa Wschodniego na temat II Konferencji, związany jest również z doświadczeniami wynikającymi z mojej aktywności w CORLEAP - Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego - w wymiarze samorządowym. Konferencja założycielska CORLEAP odbyła się we wrześniu 2011 roku. Miałem przyjemność i możliwość zaproponować organizację tej pierwszej konferencji CORLEAP w Poznaniu i trochę - myślę - zmotywować kolegów z Komitetu Regionów, żeby powołać ten or-

gan, o którym była mowa już w 2008 roku w Komunikacie Komisji Europejskiej, ale który bardzo długo czekał, z różnych przyczyn, na urzeczywistnienie. I tak naprawdę, nasz polski głos wypowiedziany w Brukseli: „Zróbmy to wreszcie! Zróbmy to w Poznaniu, zróbmy to we wrześniu 2011 roku, podczas Polskiej Prezydencji” przyniósł efekt i konferencja rozpoczęła działalność. Jestem dumny, że Poznań wpisał się w tę inicjatywę na stałe.

Szanowni Państwo!

Na zakończenie chciałem wspomnieć o jeszcze jednej kwestii, która dla nas - poznaniaków, Wielkopolan, jest bardzo ważna. Dzisiejszy dzień ma pewien symboliczny wymiar. 28 czerwca to rocznica powstania w 1956 roku, głośnego „Nie!” wypowiedzianego wobec systemu totalitarnego, systemu komunistycznego. Tutaj, w Poznaniu, w 1956 roku, robotnicy po raz pierwszy wyszli na ulicę w powojennej historii Polski i powiedzieli: nie ma zgody

na system, który łamie prawa ludzkie, który wyzyskuje człowieka w sposób bezwzględny. W wyniku krwawych walk zginęło wiele osób, wielu było represjonowanych, ale to wtedy właśnie powstały fundamenty demokratycznej Polski, której przykład kilkadziesiąt lat później zapoczątkował zmiany w krajach Europy Środkowej. Dzisiaj, w tej rodzinie demokratycznych krajów, możemy wspólnie budować demokratyczną Europę. Będziemy w niej czekać na naszych kolegów z krajów Partnerstwa Wschodniego - z nadzieją, że taki dzień nadejdzie. Dlatego zależało mi na podkreśleniu symbolicznego znaczenia dzisiejszej daty.

Szanowni Państwo!

Serdecznie dziękuję wszystkim, naszym partnerom, którzy współpracowali przy organizacji poprzedniej i dzisiejszej konferencji. Szczególnie pragnę podziękować Ministerstwu Administracji i Cyfryzacji - Panu Ministrowi Michałowi Boniemu oraz Pani Minister Magdalenie Młochowskiej, za wsparcie, które otrzymaliśmy i patronat nad poprzednią i obecną konferencją.

Szczególne, osobiste słowa podziękowania kieruję do Pana Ministra Jerzego Pomianowskiego za to, że bardzo konsekwentnie, bardzo skutecznie i z ogromną serdecznością realizował od kwietnia ubiegłego roku plan Ministerstwa Spraw Zagranicznych, aby podjąć dialog, zbudować podstawy dobrej współpracy MSZ z polskimi samorządami i to się udało. Pan Minister niestety opuszcza swoje stanowisko w MSZ, obejmując funkcję Dyrektora Wykonawczego Europejskiego Funduszu na Rzecz Demokracji. Nie ukrywam – żalujemy tej straty, ale z drugiej strony cieszymy się, że Pan Minister zajmie się tymi sprawami, które są dla nas wszystkich bardzo istotne i zapewne skutecznie będzie je realizował. Panie Ministrze, serdecznie dziękuję za współpracę i gratuluję.

Szanowni Państwo!

Życzę ciekawych i owocnych obrad oraz wielu inspiracji do dalszej pracy.

Jerzy Pomianowski
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP,
Dyrektor Wykonawczy Europejskiego
Funduszu na rzecz Demokracji (EED)

Szanowni Państwo!

Jest mi niezwykle miło być tutaj z Wami dzisiaj, jest to ostatni dzień mojego urzędowania w roli Wiceministra Spraw Zagranicznych. Miłe słowa, które usłyszałem zarówno z ust Pana Marszałka Woźniaka, jak i od wielu spotkanych dzisiaj osób są dla mnie najcenniejszym doświadczeniem, jakie z tej współpracy mogę wynieść, to wymiar bezpośrednich kontaktów z konkretnymi ludźmi, tworzy szczególny kontekst pozwalający podsumować dwa lata naszej współpracy.

Jest z nami Ambasador Szwecji, jego obecność podwójnie nie jest przypadkowa, bo tak jak Polska i Szwecja wspólnie podjęły na forum Unii Europejskiej inicjatywę Partnerstwa Wschodniego, tak również model szwedzki był dla mnie ogromną inspiracją, gdy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych projektowaliśmy formy i konstrukcję współpracy pomiędzy MSZ i samorządami. Za te inspiracje bardzo dziękuję.

Oczywiście jest jeszcze bardzo wiele do zrobienia, ale chciałbym z tej perspektywy bardzo osobistej wspomnieć osobę, której już dziś z nami nie ma, a która była z nami na pierwszym spotkaniu – Pan Profesor Michał Kulesza. Osoba, której postawa dla mnie osobiście była zawsze niezwykłą inspiracją, jeśli chodzi o rozumienie roli samorządu i właśnie tej relacji pomiędzy władzą lokalną, reprezentującą bezpośrednio obywateli, a urzędami administracji państwowej i o znaczeniu, jakie te relacje mają dla konstrukcji państwa i dla jakości demokracji.

Pan Profesor Kulesza, gdy był z nami na pierwszym naszym spotkaniu, tu w Poznaniu, powiedział mi kilka znamienitych, a zarazem krytycznych słów. Powiedział: „Panie Ministrze, bardzo cieszę się, że ogłasza Pan wsparcie dla samorządów i uruchamia Pan mechanizmy dialogu pomiędzy MSZ a samorządami, ale powinniśmy byli to zrobić już 20 lat temu”. Oczywiście miał rację. W pewnym sensie tą naszą aktywnością z Panem Marszałkiem Woźniakiem i z wszystkimi Państwem nadrabiamy zaległości i dobrze, że mówimy już o tym w czasie przeszłym. Ten mechanizm działa i przynosi rezultaty.

Być może jeszcze za wcześnie na podsumowanie, bo to zaledwie drugie tego typu spotkanie i zaledwie dwuletnia perspektywa funkcjonowania mechanizmu wsparcia wymiaru obywatelskiego i samorządowego polskiej polityki zagranicznej, ale chciałbym powiedzieć, że jesteśmy tutaj razem, gromadząc się reprezentujemy ogromne doświadczenie rozmaitych form współpracy, które istnieją i istniały już wcześniej. Wystarczy wspomnieć Forum Regionów Polska - Rosja, Polska - Ukraina, niedawno spotkanie regionów Polska - Chiny, które odbyło się w Gdańsku. To są przykłady niezwykle zaawansowanych przedsięwzięć, w których współpraca pomiędzy polską dyplomacją, a dyplomacją obywatelską i samorządową wymagała koordynacji

i wzajemnego zaufania, ale również bardzo dojrzałego współdziałania.

Mechanizm, który został uruchomiony, pozwala w tej chwili instytucjonalizować naszą współpracę. Powołaliśmy do życia Ośrodki Debaty Międzynarodowej, które wykorzystywały wcześniejsze doświadczenia Centrów Informacji Europejskiej, w każdym z dużych miast – w każdym województwie. Są to miejsca, w których chcemy, by ten transfer debaty w obydwie strony – zarówno to, co samorządy i społeczności lokalne mają do powiedzenia Ministerstwu – jak i to, co Ministerstwo chce powiedzieć samorządom – odbywał się w sposób płynny, właśnie lokalnie osadzony i merytorycznie na wysokim poziomie. Temu mają służyć te ośrodki. Nie są to agendy rządowe. Są to organizacje pozarządowe, które na zlecenie Ministerstwa podjęły się takiego zadania. Jest bardzo ważne, by wszyscy partnerzy tego procesu w regionach współdziałali i by te ośrodki rzeczywiście stawały się miejscem spotkania wszystkich ważnych podmiotów, które realizują zadania współpracy międzynarodowej. A jest ich ogromna mnogość, w każdej społeczności lokalnej. Mówimy tu nie tylko o urzędach marszałkowskich, o wojewodach, o prezydentach dużych miast. Mówimy o stowarzyszeniach lokalnych, organizacjach pozarządowych, również biznesowych, uniwersytetach, czy instytucjach kultury. Zatem jest to grupa ważnych aktorów, którzy mają swoje zadania własne, ale którzy te zadania realizują również we współpracy międzynarodowej. O ile będą je wzajemnie lepiej koordynować, o tyle polskie państwo będzie skuteczniejsze w realizacji swoich celów strategicznych, a poziom współpracy międzynarodowej pomiędzy obywatelami, wspólnotami lokalnymi i regionalnymi będzie przynosił

bardzo konkretne efekty zarówno polskim partnerom, jak i ich odpowiednikom w krajach, z którymi współpracują.

W tym mechanizmie współpracy pomiędzy Ministerstwem Spraw Zagranicznych a samorządami obowiązuje uniwersalna ekonomiczna zasada równowagi popytu i podaży. Aby Ministerstwo mogło zrealizować swoją misję pobudzania debaty i współpracy międzynarodowej, musi istnieć wola i zainteresowanie tą debatą i współpracą. Na dzisiaj mogę śmiało powiedzieć, że wciąż jeszcze popyt przewyższa podaż. Chcielibyśmy nadążyć za wszystkimi potrzebami, które są do nas kierowane ze strony samorządów. I to są nie tylko oczekiwania wsparcia finansowego, bo ogromne środki samorządy dedykują tym zadaniom we własnym zakresie, ale to są przede wszystkim oczekiwania zainteresowania, kompetentnej porady, współpracy i również uczestnictwa. Oczywiście w czasie kiedy opinia publiczna żąda redukcji klasy urzędniczej, żąda ograniczenia wydatków administracji centralnej, może się tak zdarzyć, że siły i liczba osób pozostająca do dyspozycji nie pozwoli odpowiedzieć na każde zaproszenie z każdego miejsca w kraju. Ale będziemy starali się uczestniczyć maksymalnie aktywnie, zarówno w wymiarze protokolarnym, czyli zapewniając odpowiedniej rangi obecność, ale również w wymiarze merytorycznym, zapewniając ekspertów, którzy w poszczególnych obszarach współpracy będą mogli dostarczać bardzo konkretnej wiedzy eksperckiej, dzielić się nią, inspirować, ale również słuchać, czyli przyjmować informacje, postulaty, doświadczenia, które są ważne dla formułowania strategicznych kierunków rozwoju polskiej współpracy międzynarodowej, polskiej polityki zagranicznej.

Chciałbym – podsumowując – powiedzieć, że mechanizm który został uruchomiony ma już w tej chwili bardzo mocne podstawy organizacyjne. Jest znaczna wydzielona grupa pracowników w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, których zakres obowiązków jest ściśle dedykowany tej właśnie współpracy. Mamy mechanizm konkursu na projekty napływające z poziomu regionalnego, który co roku będzie powtarzany. Mamy mechanizm stałej alokacji budżetowej, która tę współpracę będzie wspierała i wreszcie mamy po stronie samorządów systematyzujące się mechanizmy dialogu w postaci choćby naszej dzisiejszej konferencji, która staje się konferencją cykliczną, ale również podróżującą, to znaczy, która będzie zmieniała swoją lokalizację. W ten sposób będzie aktywizować poszczególne regiony i tu ogromna zasługa Pana Marszałka Woźniaka autora takiego właśnie mechanizmu, zdefiniowania go, nadania mu ram politycznych i organizacyjnych, ważnych z punktu widzenia środowiska samorządowego.

Podsumowując – raz jeszcze, bardzo Państwu dziękuję za możliwość bycia tutaj z Państwem, choć to ostatni dzień urzędowania nie znaczy to, że złożone obietnice wymagają szczególnego potwierdzenia przez moich następców, bo stabilność państwa polega na kreowaniu trwałych mechanizmów, które funkcjonują niezależnie od tego kto w danym momencie nimi kieruje. Jestem o tym głęboko przekonany. Po drugie jest mi również niezwykle miło zapowiedzieć moją nową aktywność, jako Dyrektora Wykonawczego Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji, szczególnie w kontekście tematu dzisiejszego spotkania, o czym będziemy jeszcze podczas panelu rozmawiać. Fundusz to nowy europejski mechanizm, który podobnie jak Partnerstwo Wschodnie powstał przy ogromnym

wspieraniu naszych szwedzkich przyjaciół, z inicjatywy Polski. To mechanizm, z którego również będą korzystały polskie samorządy. Dlatego, że środki, które są przeznaczane na wsparcie działań prodemokratycznych i mechanizmów wzmacniających demokrację w krajach Partnerstwa Wschodniego nieuchronnie zawsze prowadzą do tego, by partnerzy i organizacje w tych krajach korzystały z doświadczeń polskich, słowackich, czeskich, krajów bezpośrednio graniczących, takich jak Litwa, Łotwa, czy Estonia. To są naturalni partnerzy, ponieważ nasze doświadczenia demokratyczne, nasze doświadczenie w zakresie reform samorządowych, jest dla tych wszystkich działaczy, dla organizacji działających na Ukrainie, w Mołdawii, Armenii, Gruzji, czy nawet dzisiaj w trudnych warunkach na Białorusi, czy w Azerbejdżanie, nieocenionym doświadczeniem, z którego chętnie korzystają i które – ze względu na bliskość kulturową i doświadczeń historycznych – jest niezwykle łatwo przyswajalne i zrozumiałe. Dlatego środki Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji będą również wspierać Państwa działania i Państwa kontakty z waszymi odpowiednikami w krajach Partnerstwa Wschodniego.

Dziękuję bardzo za uwagę i raz jeszcze za wszystkie miłe słowa, które były skierowane pod moim adresem, ale bez wsparcia mojego szefa, Ministra Radosława Sikorskiego, cały projekt uruchomienia nowego mechanizmu wsparcia współpracy międzynarodowej samorządów nie byłby możliwy, a zatem przekazę również Ministrowi Sikorskiemu słowa podziękowania i uznania które tu usłyszałem.

Dziękuję bardzo!

Magdalena Młochowska
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji RP

Szanowni Państwo!

Przede wszystkim dziękuję za Państwa codzienną pracę. Zdaję sobie sprawę jak wiele zadań na co dzień, na bieżąco, muszą Państwo wykonywać. Część Państwa pracy, czy też wyników Państwa pracy mamy przyjemność obserwować na Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu. Wiemy, że w obecnej chwili jest bardzo wiele zadań absorbujących Państwa uwagę: nowy system gospodarowania odpadami, sytuacja finansowa, sześciolatki, wprowadzenie zmian w Karcie Nauczyciela. Te zagadnienia wywołują na co dzień wiele dyskusji i bardzo dobrze, gdyż są to oczywiście niezwykle ważne tematy. Wiążą się one z bardzo wieloma zadaniami, które Państwo na co dzień muszą realizować. Tym większe podziękowania kieruję do tych samorządów, które poza bieżącymi zadaniami wynikającymi z obowiązków ustawowych, decydują się realizować coś więcej. Wychodząc Państwo poza te obowiązki i realizując między innymi takie rzeczy jak: współpraca międzynarodowa czy partnerstwo – w tym przypadku Partnerstwo Wschodnie. Jest to szczególnie istotne, gdyż np. współpraca międzynarodowa jest zagadnieniem, które często trudno przeliczyć na pieniądze mimo, że wszyscy zdajemy sobie sprawę z różnego rodzaju korzyści, które takie partnerstwa przynoszą. Tak jak już wspominałam są to czasem wartości nieprzeliczone i trudno jest nie mając konkretnych liczb przekonać chociażby radnych, że warto bo przyniesie to jakieś wymierne korzyści w budżecie.

I w tym miejscu wyrażam moją wdzięczność za to, że budują Państwo wizerunek Polski za granicą, któ-

ry nie ogranicza się tylko do działań rządu, ale w dużej mierze uwidocznione są Państwa działania jako samorządów, czy też działania obywatelskie. Dzięki temu z roku na rok nasz obraz w innych krajach jest coraz lepszy i jesteśmy doceniani za to, co chyba nie ulega wątpliwości, jest naszym towarem eksportowym, a mianowicie reforma samorządowa.

Jak wspominał Pan Marszałek, w projekcie realizowanym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki realizujemy wsparcie dla przedstawicieli Komitetu Regionów, polskich przedstawicieli w Komitecie Regionów i w tym miejscu składam ogromne podziękowania dla tychże przedstawicieli, ponieważ jest to tak naprawdę takie trochę działanie dwustronne. Z jednej strony my Państwu udzielamy wsparcia jakie jest w zasięgu naszych możliwości, również w postaci wsparcia eksperckiego środowiska akademickiego, z drugiej strony też wiele się od Państwa uczymy. Wspólnie wypracowujemy mechanizmy działania by jak najlepiej reprezentować Polskę w Komitecie Regionów i być skutecznym na tym forum, aby w znaczący sposób wpływać na podejmowane decyzje, w kwestiach dla nas istotnych.

Również, jak wspominał Pan Marszałek została stworzona ankieta dotycząca tego czy i które samorządy uczestniczą w Partnerstwie – różnego

rodzaju partnerstwach – z uwzględnieniem przede wszystkim Partnerstwa Wschodniego. Na jej podstawie stwierdzono w partnerstwach polskich samorządów dominację krajów Unii Europejskiej. To jest to doświadczenie, które pewnie bardzo nam pomogło kiedy wkraczaliśmy jako młody członek Unii Europejskiej i samorządy z krajów zachodnich prowadziły nas trochę za rękę, pokazywały jak w Unii Europejskiej się poruszać. Natomiast drugą grupą krajów istotnych jest właśnie grupa krajów Partnerstwa Wschodniego. Z tą grupą krajów współpracę zadeklarowało 15 województw. Bardzo jestem ciekawa, co to za jedno województwo jeszcze tej współpracy nie zadeklarowało, ale myślę że to w najbliższym czasie się zmieni. Do tego jest 58 powiatów i 174 gminy. W tym partnerstwie dominującym krajem jest Ukraina, co biorąc pod uwagę, że jest to kraj, z którym graniczymy i zarazem duży partner, wydaje się dosyć naturalne.

Jeżeli chodzi o podstawowe zadania, które wspólnie realizujemy z partnerami to oczywiście trochę inaczej wygląda to na poziomie wojewódzkim, trochę inaczej na tym poziomie lokalnym, gminno-powiatowym. Na poziomie lokalnym częściej mówimy o wymianie kulturalnej, wymianie dobrych praktyk, sposobach realizacji niektórych zadań. Należy podkreślić, że pewne tendencje w Europie są wspólne, z którymi wszyscy musimy sobie radzić – chociażby demografia. Coraz więcej zadań jeżeli chodzi o opiekę nad osobami starszymi, uczenie się przez całe życie. Jest to forum wymiany doświadczeń nt. metod wspólnej jak najlepszej realizacji zadań. Inaczej sprawa się ma na poziomie województwa. Tutaj dużo częściej mówimy o współpracy gospodarczej, współpracy handlowej. Jeszcze w dniu dzisiejszym wyniki ankiety będą szerzej omawiane, w związku z czym nie będę dłużej zgłębiała tego zagadnienia w swojej wypowiedzi.

Jeszcze raz ogromnie wszystkim Państwu dziękuję!

PREZENTACJA RAPORTU

WSPÓŁPRACA POLSKICH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO Z WŁADZAMI REGIONALNYMI I LOKALNYMI ORAZ INNYMI PODMIOTAMI Z PAŃSTW OBJĘTYCH INICJATYWĄ PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

* Pełna wersja raportu dostępna: <http://www.umww.pl/sokwms>

WSPÓŁPRACA POLSKICH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

z władzami regionalnymi i lokalnymi
oraz innymi podmiotami
z państw objętych inicjatywą

Partnerstwa Wschodniego

Partnerstwa Wschodniego

z państw objętych inicjatywą
oraz innymi podmiotami
z państw objętych inicjatywą

TERYTORIALNEGO JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOBRE PRAWO
SPRAWNE RZĄDZENIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Dr Jolanta Taczyńska

Adiunkt w Katedrze Europejskiego Prawa Gospodarczego
Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego

Projekt systemowy „Dobre prawo-sprawne rządzenie”

Działanie 5.2 Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Ekspertyza przygotowana na wniosek Marka Woźniaka
Marszałka Województwa Wielkopolskiego
i Przewodniczącego Polskiej Delegacji do Komitetu Regionów UE

Zakres przedmiotowy ekspertyzy

Samorządowy wymiar funkcjonowania PW

- **struktura i ramy instytucjonalne współpracy między UE a państwami PW** (przegląd dostępnych mechanizmów i instrumentów wsparcia na poziomie unijnym i narodowym, w tym powstałych z inicjatywy Rzeczypospolitej Polskiej)
- **znaczenie władz regionalnych i lokalnych w nowym podejściu do Europejskiej Polityki Sąsiedztwa**, w szczególności PW oraz rola, w tym zakresie, Komitetu Regionów i Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP)
- **aktywność polskich władz samorządowych**, z uwzględnieniem ich specyfiki
- **przewodnik** po inicjatywach i mechanizmach pomocowych dla PW, dostępnych dla polskich jednostek samorządu terytorialnego

Cel ekspertyzy

- określenie specyfiki aktywności polskich JST w obszarach objętych PW
- sprecyzowanie motywów podejmowania przez JST współpracy z państwami – adresatami PW
- zdefiniowanie podmiotowego i przedmiotowego zakresu tej działalności
- identyfikacja trudności i wyzwań z nią związanych

Zastosowana metodologia

BADANIE ANKIETOWE

Za pośrednictwem Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji skierowane do:

- 16 urzędów marszałkowskich
- 314 starostw powiatowych
- 2479 urzędów gmin,
- Unii Metropolii Polskich, Związku Gmin Wiejskich RP, Związku Miast Polskich, Unii Miasteczek Polskich oraz Związku Powiatów Polskich

Wysokie zainteresowanie udziałem w sondażu.

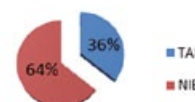
Wypełnione ankiety otrzymano od:

- 803 gmin (włączając w to miasta)
- 112 powiatów
- 15 województw
- 2 korporacji samorządowych

Współpraca międzynarodowa JST

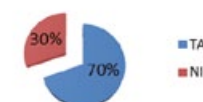
Największa na szczeblu województw (100%)

Czy prowadzą Państwo
współpracę międzynarodową?
GMINY

■ TAK
■ NIE

Czy prowadzą Państwo
współpracę międzynarodową?
POWIATY

■ TAK
■ NIE

Kierunki współpracy międzynarodowej JST

Współpraca z podmiotami z państw PW stanowi **drugi, po państwach UE, kierunek geograficzny aktywności polskich samorządów**

- Najintensywniej polskie JST współpracują z podmiotami z **Ukrainy (100% województw i blisko 90% JST na poziomie gmin i powiatów)** prowadzących współpracę międzynarodową
- Znacznie mniejszy zakres ma współpraca z **Białorusią**
- Kooperacja z **Gruzją, Mołdową, Armenią i Azerbejdżanem** ma charakter marginalny

Motywy nawiązywania współpracy

- polityczno-ustrojowe
- społeczne
- gospodarcze
- objęte „wspólnym interesem”
- geograficzno-historyczno-kulturowe
- pragmatyczne

Obszary tematyczne

Gminy i powiaty:

- współpraca kulturalna, w obszarze młodzieży i sportu oraz turystyki, jak również współpraca terytorialna

Województwa:

- kontakty handlowe i gospodarcze, mobilność studentów, naukowców i nauczycieli akademickich oraz edukacja i szkolnictwo

W obu przypadkach istotne miejsce zajmują dziedziny o kluczowym znaczeniu dla realizacji celów PW, takie jak współpraca rozwojowa, demokracja lokalna czy wzmacnianie samorządu lokalnego.

Partnerzy i formy organizacyjno-prawne współpracy

Partnerzy:

- bezpośrednie relacje między organami administracji
- organizacje pozarządowe
- współpraca z korporacjami samorządowymi

Formy:

- umowa lub list intencyjny
- realizacja wspólnych projektów

Typologia podejmowanych działań

JST poszukują samodzielnie potencjalnych partnerów, informacji o dostępnych formach współpracy i ich finansowania - wykorzystują sprawdzone instrumenty (wizyty rozpoznawcze, wymiana dobrych praktyk, wspólne konferencje i inne).

Podejmowane aktywności:

- działania na rzecz szeroko rozumianego potencjału własnego samorządu
- działania o charakterze społecznościowym
- aktywność o charakterze gospodarczym

JST postrzegają współpracę z podmiotami z państw PW jako **obustronnie korzystną**, zarówno dla władz lokalnych i regionalnych, jak i mieszkańców oraz przedsiębiorców.

Utrudnienia w nawiązywaniu i realizacji współpracy

Główne przeszkody

- trudności finansowe
- trudności kadrowe i niedostatecznie wysokie kompetencje pracowników
- trudności w dostępie do informacji i odpowiednich szkoleń
- kadencyjność władz (tj. brak ciągłości reprezentacji na poziomie międzynarodowym)

Współpraca w obszarach Platform Tematycznych PW

- Chociaż **JST nie uczestniczą bezpośrednio** w pracach poszczególnych Platform Tematycznych PW, to dokonany przez nie wybór obszarów aktywności odzwierciedla główne założenia i pole zainteresowań struktur PW.
- **Największą dynamikę** obserwuje się w obszarach wchodzących w zakres funkcjonowania **Platformy 4 (Kontakty międzyludzkie)**, a następnie Platformy 2 (*Integracja gospodarcza i konwergencja z politykami UE*) i 1 (*Demokracja, dobre zarządzanie i stabilność*).
- **Platforma 3 (Bezpieczeństwo energetyczne)** okazuje się **najmniej popularna**.
- **Obszary działań JST rzadko kojarzono z zakresem tematycznym Platform PW.** Wniosek - niewystarczająca znajomość zagadnień o charakterze międzynarodowym osłabia możliwość „oddolnego” wpływania na rozwój polityki sąsiedztwa w jej regionalnym wymiarze.

Mechanizmy potencjalnie ułatwiające współpracę międzynarodową

Najwięcej wskazań uzyskały

- nowe możliwości finansowania
- podnoszenie kwalifikacji pracowników administracji przez:
 - szkolenia w zakresie Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, w tym PW
 - kursy językowe
- kampanie informacyjne skierowane do przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających w obszarach kultury, nauki i edukacji.

Najmniej wskazań uzyskały

- podnoszenie kwalifikacji pracowników administracji przez działania informacyjne
- aktywna rola MSZ

JST jako aktorzy na arenie międzynarodowej?

W ocenie powiatów

- samorządowy wymiar polityki zagranicznej odnosi się przede wszystkim do samorządu terytorialnego na poziomie gmin i powiatów

W ocenie gmin i województw

- samorządowy wymiar polityki zagranicznej odnosi się w mniej więcej równym stopniu do samorządu terytorialnego na szczeblu województwa oraz do samorządu terytorialnego na poziomie gmin i powiatów

Zarówno powiaty, jak i gminy w niewielkim stopniu uznają tę sferę jako domenę działań korporacji samorządowych.

Uwzględnienie aspektu PW w Priorytetach Współpracy Międzynarodowej Województwa wg wiedzy JST

- **60,8% respondentów na poziomie powiatów wskazało na obecność takiego odniesienia (przy 54,3% wskazań respondentów z gmin), 11,8% powiatów wskazało na jego brak (w gminach 9,8%), zaś 27,5% ankietowanych na poziomie powiatów nie posiadało na ten temat wiedzy (wśród gmin wskaźnik odpowiedzi "nie wiem" wyniósł 35,9%).**
- **wśród 15 województw objętych badaniem, odnotowano jedynie 5 wskazań (33,3%) potwierdzających obecność aspektu PW w Priorytetach współpracy międzynarodowej województwa oraz 9 wskazań negatywnych. Jedno z badanych województw nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.**

Rola MSZ

- **dalece niewystarczająca** (92% wskazań spośród 89 powiatów, 86% wskazań spośród 602 gmin oraz 9 na 15 województw - 60%)
- na poziomie gmin i powiatów, w większości przypadków, **brak odpowiedzi na pytanie dotyczące form wsparcia ze strony MSZ**, z których dotychczas korzystano (w przypadku województw odpowiedzi udzieliło 10 na 15 jednostek)
- **wykorzystywane formy wsparcia** na poziomie gmin i powiatów - wsparcie merytoryczne
- **pożądane formy wsparcia** - wsparcie finansowe w formie projektów „parasolowych” i stałego rocznego budżetu dla obszarów współpracujących w formie euroregionów

Potrzeba wielopoziomowej synergii działań

Zaangażowanie wszystkich zainteresowanych podmiotów.

- Z jednej strony, **MSZ powinien zapewnić wsparcie merytoryczne i finansowe dla międzynarodowych działań samorządów**, z drugiej, **samorządy powinny prowadzić aktywność, uwzględniając „Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012-2016”**.
- Analogiczne **powiązania** powinny istnieć **między samorządem województwa a samorządem gmin i powiatów**. Zapewni to spójność aktywności międzynarodowej w ramach regionów, przy poszanowaniu - gwarantowanej prawem - niezależności niższych poziomów samorządu terytorialnego.
- **Priorytety współpracy zagranicznej województwa powinny stanowić, bez naruszania autonomii gmin i powiatów, punkt odniesienia dla JST niższego szczebla**. Zapewni to - pośrednio - większą synergię między poziomem samorządowym a rządowym. To województwa są zobowiązane do współpracy z MSZ, i to one powinny dbać o zgodność współpracy międzynarodowej z priorytetami polityki zagranicznej państwa. Z kolei, samorządy powiatowe i gminne powinny, w zakresie prowadzonej współpracy, liczyć nie tylko na wsparcie ze strony MSZ, ale również samorządu województwa. W ten sposób, powstanie efektywny wielopoziomowy samorządowy wymiar polityki zagranicznej, w którym, z jednej strony, zostaje zachowana autonomia wszystkich szczebli, a z drugiej, ma miejsce synergia działań.

PANEL I

SAMORZĄDY NA NOWYM ETAPIE PARTNERSTWA
WSCHODNIEGO – KONCEPCJE I MOŻLIWOŚCI
WSPÓŁPRACY MIĘDZYREGIONALNEJ

Maria Przełomiec
redaktor „Studia Wschód” w TVP Info

Fragmenty dyskusji - podsumowanie moderatora

Wspomniany dzisiaj przez ministra Pomianowskiego, niestety zmarły już jeden z twórców polskiej reformy samorządowej profesor Michał Kulesza opowiadał jak w 1990 roku fundacja „France – Pologne” zorganizowała dla kilkuset polskich wójtów staże dwutygodniowe. Towarzystwo rozspalało się po całej Francji i wróciło przywożąc wiadomości i doświadczenie, które potem stały się potencjałem założycielskim dla tworzenia polskiego samorządu.

Polska reforma samorządowa, przy wszystkich jej brakach, była jedną z bardziej udanych i to jest kapitał, którym polskie władze lokalne mogą się podzielić z sąsiadami ze Wschodu. Mogą i dzielą, co jest o tyle ważne, że właśnie współpracę samorządów uważam, za jeden z najbardziej efektywnych sposobów zbliżania krajów byłego ZSRR do Unii Europejskiej. Chcę się tutaj powołać na własne doświadczenie. Kilka lat temu byłam w gruzińskim Kutaisi i tamtejsi samorządowcy opowiadali mi o swoim szkoleniu w Poznaniu, o tym że w ciągu kilku tygodni od poznańskich kolegów nauczyli się więcej o przyciąganiu inwestycji zagranicznych, pisanii projektów europejskich, czy nawet konstruowania budżetu miasta, niż na kursie w Brukseli.

Dobrze więc, że samorządy są coraz mocniej angażowane w stworzony dla 6 krajów Europy Wschodniej program Partnerstwa Wschodniego.

Wyrazem tego jest powołana dwa lata temu przez Komitet Regionów UE Konferencja Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego czyli wspomniany przez Pana Marszałka „urodzo-

ny” w Poznaniu CORLEAP. W jej skład wchodzi 36 osób – 18 przedstawicieli Komitetu Regionów UE i 18 przedstawicieli krajów członkowskich Partnerstwa, a zajmuje się ona rzeczą niesłychanie istotną, czyli opracowaniem założeń współpracy pomiędzy lokalnymi samorządami członków UE i uczestników Partnerstwa Wschodniego. Przy czym za priorytetowe uznano trzy dziedziny – **reformę administracji publicznej, decentralizację fiskalną, czyli maksymalne uniezależnianie się od budżetów centralnych oraz współpracę terytorialną.**

Droży państwo, po czterech latach istnienia trudno jednoznacznie mówić o sukcesie Partnerstwa Wschodniego. Niestety w kilku krajach-uczestnikach sytuacja zmieniła się i to nie na lepsze. Mam na myśli Gruzję, Ukrainę a także do pewnego stopnia Mołdawię, chociaż akurat tam pojawiające się w tej chwili niepokoje, myślę o buntującym się prorosyjskim Naddniestrzu, trudno uznać za zawinione przez mołdawskie władze. Niemniej w momencie gdy słabną możliwości oddziaływania unijnych rządów, wzrasta rola samorządów i organizacji pozarządowych, wzrasta rola lokalnych kontaktów.

I o tym właśnie mamy dzisiaj mówić o „**Samorządach na nowym etapie Partnerstwa Wschodniego – koncepcjach i możliwościach współpracy międzyregionalnej**”

Jak widzą Państwo paneliści rolę samorządów w nowym etapie realizacji PW? Czy aktywność samorządów jest wykorzystywana właściwie i dostatecznie? Co kontynuować a co zmienić?

Jako pierwszego proszę o zabranie głosu Pana Marszałka Marka Woźniaka.

Marek Woźniak, Marszałek Województwa Wielkopolskiego, Przewodniczący polskiej delegacji do Komitetu Regionów UE.

Wielkopolsce na terenie obszaru Partnerstwa Wschodniego udało się zrealizować kilka projektów z Gruzją i Ukrainą, a ostatnio także Armenią. Przy czym niektóre z tych projektów realizowaliśmy za własne pieniądze, bez wsparcia MSZ. Było dla nas jasne, że trzeba się podzielić zarówno wiedzą jak i doświadczeniem. Wydaje mi się, że w wypadku samorządów to drugie czyli doświadczenie jest najważniejsze. Istnieje wiele instytucji i stowarzyszeń dysponujących świetnymi ekspertami mającymi stosowną wiedzę, natomiast samorządy wnoszą dodatkowy element, wnoszą swoje własne doświadczenia czyli wiedzę, której nie można nauczyć się z książek. Często są to doświadczenia osobiste dotyczące przezwyciężania trudności dnia codziennego, które przeżywaliśmy przez 20 lat wdrażania procedur samorządowych w Polsce. Moim zdaniem największym problemem krajów członkowskich Partnerstwa Wschodniego jest walka z mentalnością postsowiecką, która odebrała tym ludziom poczucie odpowiedzialności za siebie, poczucie odpowiedzialności za własne decyzje, odebrała ducha inicjatywy, zdolności do tworzenia własnych projektów, narzuciła przekonanie, że władza jest omnipotentna, że władzę trzeba o wszystko prosić.

To jest ciągle duże obciążenie i chociaż w wielu miejscach powoli staje się przeszłością, walka z nim nie jest łatwa. Na pewno nie uda się na poziomie kontaktów międzypaństwowych, do tego trzeba relacji na niższych szczeblach, im niżej tym lepiej. W ślad za aktywnością samorządów, idzie aktywność NGO'ów i zwykłych obywateli.

Działając z poziomu regionów nie możemy również zapominać o Brukseli. Jako polscy samorządowcy staramy się zrozumieć logikę działania samorządów w Europie, zastanowić się co samorządy Unii Europejskiej mogą zrobić dla naszych partnerów ze Wschodu. Nam krajom Europy Środkowej łatwiej spełniać rolę liderów takich projektów, bo przez kilkadziesiąt lat mieliśmy podobne doświadczenia jak kraje obszaru Partnerstwa Wschodniego. Ta rola lidera to duża odpowiedzialność, którą chętnie na siebie przyjmujemy.

Przekonanie do stworzenia Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Krajów Partnerstwa Wschodniego nie było wcale łatwe, większość państw Unii Europejskiej preferowała Południe, dopiero rozczarowanie arabską wiosną zmieniło perspektywę. Trzeba było jednak trochę czasu by CORLEAP wypracował konkretne zadania. To są trzy obszary aktywności – reforma administracji publicznej, decentralizacja fiskalna i współpraca terytorialna. Bez reformy administracji publicznej nie będzie można mówić o jakimkolwiek upodmiotowieniu władz lokalnych w krajach Partnerstwa Wschodniego, bez samodzielnego dysponowania funduszami nie będzie samodzielnych decyzji. Dwa filary tej finansowej decentralizacji to – po pierwsze własne lokalne podatki, po drugie sztywny, gwarantowany udział w podatkach państwowych.

Z kolei współpraca terytorialna to otwarcie się projekty międzynarodowe. Środki z nich są możliwe do uzyskania, ale bardzo trudno dostępne, dlatego CORLEAP postuluje by wymagany wkład własny ograniczyć do absolutnego minimum, nawet do poziomu zerowego. Trudno sobie przecież wyobrazić, aby lokalny samorząd na Wschodzie znalazł pieniądze na wkład własny. Ten postulat zresztą nie do końca na razie został zrealizowany.

W każdym razie jest wola, aby formuła CORLEAP-u jako forum współpracy pomiędzy Unią a krajami Partnerstwa Wschodniego działała w przyszłości. Zresztą docenia rolę tej konferencji Komisja Europejska wskazująca CORLEAP jako istotny organ opiniujący działania w Europie Wschodniej.

Na zakończenie chciałbym jeszcze wspomnieć o korporacjach samorządowych. Zachęcamy naszych partnerów na Wschodzie do tworzenia takich korporacji. Razem łatwiej występować np. w rozmowach z władzami centralnymi czy zagranicznymi partnerami, łatwiej prowadzić skuteczny dialog dotyczący np. procesów legislacyjnych. To jest generalne przesłanie, które kierujemy do wszystkich przedstawicieli władz lokalnych.

Chcielibyśmy także, aby głos samorządów lokalnych był uwzględniany w umowach stowarzyszeniowych Unii Europejskiej z członkami Partnerstwa Wschodniego, aby być może w takich umowach istniał specjalny rozdział poświęcony samorządom lokalnym, rozdział, który będzie wymuszał na partnerach, aby ta sfera decentralizacji była realizowana.

Jan Tadeusz Tombiński, Ambasador Unii Europejskiej na Ukrainie. Wszystko tak naprawdę sprowadza się do budowy w Europie społeczeństwa demokratycznego, demokracji, a samorządy czyli demokracja lokalna są tego fundamentem. Wychodząc z takiego założenia trzeba szukać instrumentów, którymi tę demokrację i stabilność należy budować. Z jednej strony to edukacja obywatelska, z drugiej przekonywanie ludzi zajmujących się polityką lokalną, że problemy da się rozwiązywać.

Jednym z pierwszych moich doświadczeń po 10 miesiącach spędzonych na Ukrainie jest przekonanie, że to właśnie jest najważniejsze, że trzeba naszym partnerom dać poczucie „Wam się może udać”, „Wy sami jesteście w stanie zmienić waszą rzeczywistość”. Tutaj niesłuchanie ważne jest doświadczenie – polskie, czeskie, węgierskie, czy litewskie, jednym słowem doświadczenie tych wszystkich krajów, które niedawno przeszły okres transformacji. To doświadczenie przemawia znacznie bardziej niż doświadczenie krajów mających za sobą długie lata demokracji nieprzerwanej komunistycznymi eksperymentami. Z tego punktu widzenia niesłuchanie ważna jest rola krajów Europy Środkowej i ich współpraca z państwami Partnerstwa Wschodniego. Widzę to na Ukrainie w wielu wymiarach. Od kontaktów pomiędzy społecznościami tzw. people to people contact, poprzez projekty dotyczące np. ochrony wspólnego dziedzictwa kulturowego (na marginesie właśnie grupa archeologów z Wrocławia pracuje razem z Ukraińcami na ruinach twierdzy Kudak wybudowanej przez króla Władysława IV), takie projekty świetnie służą przełamywaniu stereotypów historycznych, pomagają znajdować wspólne elementy dziejów.

Warto pamiętać, że na Ukrainie mamy do czynienia z pewną specyfiką. Jest tam państwo mające swoje cele, natomiast nie do końca wiadomo, czy cele państwa odpowiadają celom społeczeństwa. W związku z tym trzeba budować taką identyfikację społeczną, która pozwoli przezwyciężyć różnice z przeszłości. Ten kierunek może być budowany także przy pomocy działań samorządowych. O instrumentach, które są dostępne już była mowa.

Dobłą informacją jest, że budżet europejski został wreszcie sformalizowany na następnych 7 lat i w tym budżecie będzie bardzo dużo środków na współpracę z partnerami zewnętrznymi. UE mówi dzisiaj o promocji polityk wewnętrznych poza swoje granice. Żyjemy w świecie zglobalizowanym i to co się dzieje na rynkach finansowych Unii nie pozostaje bez wpływu na

sytuację na rynkach zewnętrznych. Tak samo rynki zewnętrzne oddziałują na rynki unijne. To samo dotyczy bezpieczeństwa żywności, polityki ekologicznej, transportowej, migracyjnej. Te wszystkie instrumenty będą obecne w wymiarze zewnętrznym unijnej polityki. Tzn. będziemy mogli wykorzystywać te projekty także dla działań wobec naszych partnerów, w tym wschodnich.

Trzeci element składający do współpracy z Europą Wschodnią to element solidarności, rozumianej w najbardziej praktycznym wymiarze. To co sami zdołaliśmy osiągnąć w ciągu 20 lat wymaga spłacenia długu. Musimy oddać to co otrzymaliśmy jako pomoc od innych na początku lat 90-tych. Od Francuzów, Niemców Austriaków, Szwedów. Teraz przychodzi kolej, żebyśmy z nagromadzonego kapitału przekazali coś dalej. To zresztą jest nie tylko przekazanie, to jest wspólna inwestycja. Coś co nazywamy win-win. Podobnie jak nasi zachodni partnerzy skorzystali z tego, że Polska jest dzisiaj taka jaka jest, tak i my będziemy korzystać ze stabilności, możliwości rozwoju ekonomicznego, możliwości handlu, jeżeli nasi partnerzy na Wschodzie będą się kierować podobnymi co my regułami. Jeżeli ludzie będą się ze sobą komunikować, jeżeli będziemy mogli skutecznie walczyć z korupcją, chronić interesy tych którzy na wschodnich rynkach działają. Jeżeli będziemy po prostu stabilizować cały obszar europejski.

Staffan Herrström, Ambasador Królestwa Szwecji w Polsce. Myślę, że program Partnerstwo Wschodnie jest fantastycznym doświadczeniem, świetnym przykładem polsko-szwedzkiej współpracy. Pyta Pani o nasze doświadczenie,

uważam że współpraca lokalnych samorządów znakomicie może wspierać proces transformacji w krajach sąsiadujących, szczególnie w zakresie budowy demokracji. Niesłuchanie ważne dla budowy społeczeństwa obywatelskiego jest np. tworzenie służby cywilnej, także tej na szczeblu lokalnym, tutaj Unia może służyć i doświadczeniem i przykładem.

Kiedy byłem Dyrektorem ds. Europy Środkowej i Wschodniej w Szwedzkiej Agencji Rozwoju Międzynarodowej Współpracy (SIDA), a trzeba zaznaczyć, że to jeden z największych donorów różnych programów dla tego regionu, zwłaszcza dla Ukrainy, a w następnej kolejności Mołdawii, staraliśmy się dawać fundusze na współpracę z lokalnymi samorządami. Wiele szwedzkich władz samorządowych realizowało wtedy wspólne projekty ze Wschodem. Powtarzam zmiany często zaczynają się od lokalnych społeczności, od lokalnych samorządów.

Już od 1989 roku staraliśmy się angażować w tzw. projekty twinningowe w Krajach Bałtyckich. Ta akcja była wielkim sukcesem. Teraz staramy się w taką współpracę wciągać także Rosję. Te kontakty mają bardzo jasny, otwarty charakter, nie ograniczają się tylko do spotkań czy konferencji, dzięki nim udaje się realizować konkretne projekty. Demokracja to nie tylko dyskusja i polityczne koncepcje, ale także konkretne działania, konkretne doświadczenia. Dlatego dobrze, że współpraca, kooperacja lokalnych władz od władz stolic po samorządy niewielkich miejscowości jest kontynuowana w krajach Partnerstwa Wschodniego.

Oczywiście nasze doświadczenie to nie tylko współpraca z władzami lokalnymi, ale także ze społecznościami. Jak powiedział Pan Ambasador

Tombiński jest bardzo ważne, aby ludzie z takiego kraju jak np. Polska, współpracowali, dzielili się swymi doświadczeniami ze wschodnimi partnerami. Pamiętam jak podczas pobytu w Gruzji, Gruzini tłumaczyli mi, że oczywiście wizyta w Szwecji i zapoznanie się z naszymi doświadczeniami jest dla nich bardzo ciekawa, ale dopiero kiedy np. odwiedzają Estonię, która też przecież była w granicach ZSRR, widzą, że to wszystko jest możliwe do osiągnięcia. Także u nich w Gruzji. Że u siebie mogą przeprowadzić podobne zmiany. Wydaje mi się, że potrzebujemy bardzo konkretnych działań i konkretnych rezultatów.

Jerzy Pomianowski, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, Dyrektor Wykonawczy Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji (EED).

Cytowany już dzisiaj prof. Kulesza powiedział kiedyś, że przystępujemy do usystematyzowanej współpracy ze Wschodem o 20 lat za późno. W tej sytuacji uczucie niedosytu ze strony przedstawicieli wielu samorządów terytorialnych zwią-

zane z dotychczasową działalnością MSZ jest być może w pełni uzasadnione, ale z drugiej strony mamy sygnały, że nowe otwarcie na współpracę z samorządami już daje bardzo pozytywne rezultaty. Ministerstwo zapewnia poczucie bezpieczeństwa, bo jest już gdzie w MSZ zadzwonić i kogo zapytać o radę jeżeli idzie o współpracę z krajami Europy Wschodniej. Oczywiście wszystko wymaga czasu, ale mechanizmy zostały uruchomione. Mówię tu o polskich programach współpracy rozwojowej, czy wsparcia demokracji. Programach finansowanych ze środków na pomoc rozwojową. Te działania aktywnie rozwijają się od roku 2005, 2006.

Oczywiście bywało tak, że ciekawe projekty samorządowe nie uzyskiwały finansowego wsparcia MSZ. Nie dlatego, że były złe, tylko dlatego, że ilość środków jest ograniczona, a my mieliśmy nadzieję, że bogatsze samorządy będą mogły sfinansować takie projekt same. Niemniej MSZ stara się jak może wspierać podobne inicjatywy lokalne. Szczególnie w ostatnim czasie, gdy pojawiło się wiele projektów związanych z krajami Partnerstwa Wschodniego, projektów których wnioskodawcami są takie instytucje jak np. Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, Sejmik Województwa Pomorskiego, Miasto Poznań, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, a także projekty zgłaszane przez pojedyncze gminy.

Istnieją zresztą i inne mechanizmy, bardziej pośrednio wspierające tę współpracę. Spójrzmy chociażby na program pomocy dla Polonii za granicą. W wielu krajach Partnerstwa Wschodniego, szczególnie na Ukrainie Polacy - obywatele Ukrainy odgrywają istotną rolę będąc nośnikami wiedzy o Europie, o tym co się dzieje za zachodnią granicą Ukrainy.

Spotkania młodzieży polskiej i ukraińskiej, w których uczestniczą młodzi Polacy z Ukrainy, czy Ukraińcy mieszkający w Polsce, to dodatkowy mechanizm, a takie spotkania niemal zawsze odbywają się z inicjatywy samorządów, bardzo często przy wsparciu finansowym MSZ.

Programy związane z Partnerstwem Wschodnim objęte są więc wieloma mechanizmami wsparcia. Naszą rolą jako MSZ jest doprowadzenie do lepszej synergii pomiędzy różnymi zdarzeniami i akcjami.

Natomiast jeżeli chodzi o to czego mogą oczekiwać polskie samorządy ode mnie w nowej roli szefa Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji to tutaj będziemy mieli nieco odwróconą sytuację, ponieważ Fundusz będzie kierował swoje środki do partnerów w krajach Partnerstwa Wschodniego. To wnioskodawcy ze Wschodu będą musieli wskazać swoich partnerów po stronie polskiej np. samorządowców, których chcieliby widzieć przy realizacji tych projektów o finansowane których nas poproszą. Przy tej okazji może okazać się, że jest niesłyszany popyt na partnerów z Polski, z którymi będą realizowane rozmaite przedsięwzięcia na Ukrainie, w Mołdawii, Gruzji czy Armenii. Czyli polskie samorządy mogą stać się pośrednim beneficjentem środków, które Europejski Fundusz na rzecz Demokracji przeznaczy na państwa Europy Wschodniej.

Oznacza to także, że będziemy mieli również obszar współpracy, który będzie wiązał się z funkcjonowaniem różnych środowisk na terenie polskich samorządów. Myślę tutaj przede wszystkim o tych graniczących bezpośrednio z Białorusią, gdzie mamy do czynienia z aktywnością grup, które nie mają możliwości działa-

nia na terenie własnego kraju. Mówię przede wszystkim o białoruskiej opozycji demokratycznej. Wielu przedstawicieli tejże opozycji działa np. na terenie Białegostoku. Otrzymają oni wsparcie z Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji, tym samym ciężar opieki nad nimi, ponoszony teraz w znacznej mierze przez władze lokalne, zostanie nieco umniejszony. Czyli środki Funduszu bezpośrednio kierowane do krajów Partnerstwa Wschodniego, w sposób pośredni będą znakomicie wzbogacały możliwości działania polskich samorządów.

Ewa Synowiec, Dyrektor Przedstawicielstwa, Komisji Europejskiej w Polsce.

To dla mnie bardzo ciekawa konferencja, ponieważ na co dzień nie mam tak wielu wiadomości na temat działań samorządów. Widzę, że trzeba się zastanowić jak zintensyfikować współpracę w tej dziedzinie. Oczywiście ze strony Komisji Europejskiej mogę zadeklarować, że Komisja Europejska przywiązuje dużą wagę do współ-

pracy z krajami Partnerstwa Wschodniego na poziomie lokalnym i regionalnym. Stabilne i dobrze rozwijające się sąsiedztwo gwarantuje bowiem stabilność całej UE. Wymiar samorządowy jest bardzo ciekawy także w kontekście europejskiego roku obywateli, warto dobre wzory eksportować do naszych sąsiadów. Przyszłość współpracy na poziomie samorządów będzie jednak warunkowana tymi ramami formalnymi, jakie mamy nadzieję zostaną niedługo zrealizowane czyli umowami stowarzyszeniowymi, gwarantującymi stowarzyszenie polityczne i integrację ekonomiczną. Te ramy zakotwiczą przede wszystkim pewne reformy na szczeblu centralnym, ale to się powinno przełożyć także na szczebel regionalny. Myślę, że to zwiększy także możliwości polskich samorządów, tyle, że ze strony Unii Europejskiej na pewno nie będzie zastrzyku finansowego dla polskich władz lokalnych. Te kwoty do dyspozycji otrzymają natomiast samorządy w krajach partnerskich. To jest taki sam schemat jak opisany przez Pana Ministra Pomianowskiego dotyczący Europejskiego Funduszu na Rzecz Demokracji.

Natomiast żeby ta współpraca funkcjonowała coraz lepiej trzeba zwrócić uwagę na istotny aspekt mobilności ludzi. Prócz wspomnianych już umów stowarzyszeniowych bardzo istotna jest w tym kontekście praca nad ułatwieniami w ruchu wizowym czy wręcz nad systemem bezwizowym. Bo mobilności nie będzie jeżeli ta kwestia nie zostanie załatwiona. Nie jest to jednak rzecz prosta.

Pomoc na rozwój współpracy regionalnej to w zasadzie zjawisko ostatnich dwóch lat. Na samym początku istnienia Partnerstwa Wschodniego do współpracy na szczeblu lokalnym tak dużej wagi nie przywiązywano. Wszystkie wspomniane także przez Pana Komisarza Štefana Füle inicjatywy narodziły się w trakcie ostatnich dwóch lat.

Oczywiście z niecierpliwością czekamy na konkrety dotyczące nowego budżetu unijnego na kolejne 7 lat. Diabeł tkwi w szczegółach i nie wiemy jakie sumy przypadną na współpracę z zagranicą, w tym na europejski instrument wspierający najbliższe sąsiedztwo. Było przewidziane zwiększenie tych funduszy z 11,2 mld euro do 18,2 mld euro, ale nie wiemy w tej

chwili jak ostatecznie ta suma będzie wyglądać. Niemniej w ocenie Komisji należy dalej forsować współpracę na szczeblu regionalnym i lokalnym i starać się stworzyć efekt synergii - współdziałania. Bo fundusze na poziomie unijnym to jedno, a to co mogą zrobić poszczególne państwa członkowskie to druga sprawa. Aż miło słuchać ile Polska ma ciekawych inicjatyw, gdyby inne kraje sąsiadujące z obszarem Partnerstwa Wschodniego były równie aktywne można byłoby zbudować coś naprawdę interesującego.

Teraz - gdzie mogą szukać informacji nasi samorządowi partnerzy? Tu ogromną rolę mogą odegrać delegatury UE w poszczególnych krajach, a także ambasady bilateralne, w tych krajach ulokowane. Powinny one stać się swoistym transmitterem informacji.

W Polsce powstaje cały system specjalnych jednostek w poszczególnych województwach i większych miastach, które będą w sferze polityki zagranicznej współdziałać z samorządami. My jako Komisja Europejska też mamy taką sieć informacji Europe Direct i pomyślałam, że może w tych polskich Europe Direct, chociaż to nie był dotychczas priorytet, wyczulić ludzi, aby dostarczali samorządom informację o tym co się dzieje na szczeblu unijnym w sprawie Partnerstwa Wschodniego i związanych z nim możliwości.

Prof. Roman Kuźniar, Doradca Prezydenta RP.

Osobiście uważam, że samorząd, samorządność to jeden z głównych składników europejskiej tożsamości. Samorząd oznacza pewną niezależność, autonomię jednostek bądź grup społecznych od władz. Samorządność jest więc przejawem obywatelskości Euro-

pejczyków. Ta samorządność stała się cechą odróżniającą Europę od innych części świata i doprowadziła nas do demokracji. Dlatego też gdy po II wojnie pojawiły się w Europie takie organizmy jak Rada Europy czy Unia Europejska to jednym ze składników jednoczącej się Europy stała się współpraca na poziomie samorządów, współpraca regionalna, transgraniczna. Powstały dokumenty, organy, wreszcie konkretne formy współpracy.

Z przyjemnością patrzyłem po roku 1989 na radość polskich samorządowców, którzy mogli już bez przeszkód korzystać z doświadczeń zachodnich kolegów. Miałem okazję obserwować to z bliska dzięki temu, że zaprojektowałem Euroregion Karpacki, jednoczący wiele społeczności lokalnych w obszarze Karpat Wschodnich Polski, Węgier, Słowacji i Ukrainy, a później także Rumunii. Było fantastyczne obserwować współpracę i trzeba powiedzieć, że samorządowcy, którzy przeszli to doświadczenie byli potem bardzo skuteczni w kierowaniu społecznościami na własnym terytorium.

Teraz tym całym doświadczeniem próbujemy dzielić się z Europą Wschodnią. Takich rzeczy nie

załatwi się na najwyższym szczeblu, nie załatwi poprzez spotkania Prezydenta Komorowskiego z jego odpowiednikami w Europie Wschodniej. Także z tego powodu, że przywódcy krajów Europy Wschodniej Wiktor Janukowycz, Władimir Putin, o Alaksandrze Łukaszence już nie wspominając samorządności najwyczajniej nie rozumieją, a co więcej się jej obawiają. Doświad-

czenie samorządowe może być przekazane tylko kanałem samorządowym, na poziomie lokalnym. Mam przekonanie, że Partnerstwo Wschodnie uda się o tyle o ile przyniesie owoce właśnie na tym, lokalnym poziomie. O ile nasze, europejskie samorządy potrafią podzielić się swoim doświadczeniem i jeżeli to doświadczenie zostanie na Wschodzie podjęte.

PANEL II

POLSKIE DOŚWIADCZENIA SAMORZĄDOWE DLA KRAJÓW PARTNERSTWA WSCHODNIEGO – TRANSFER KNOW-HOW. SZANSE I WYZWANIA NA PRZYSZŁOŚĆ

Małgorzata Nocuń
Zastępca Redaktora Naczelnego
„Nowej Europy Wschodniej”

Fragmenty dyskusji - posumowanie moderatora

Celem panelu **„Polskie doświadczenie samorządowe dla krajów Partnerstwa Wschodniego – transfer know-how. Szanse i wyzwania na przyszłość”** było przedstawienie i podsumowanie działań polskich organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli polskich jednostek samorządu terytorialnego w krajach objętych inicjatywą Partnerstwa Wschodniego.

Inauguracja Partnerstwa Wschodniego (będącego rozszerzonym programem Europejskiej Polityki Sąsiedztwa) miała miejsce w 2008 roku. Na kształt – a także profil nowego unijnego programu – istotny wpływ miały wydarzenia rozgrywające się w tamtym czasie na terytorium poradzieckim. Wymieńmy między innymi rozczarowanie ukraińskiego społeczeństwa rządami „pomarańczowych” (rządy te zaowocowały wzrostem chaosu w kraju, antagonizmami wśród elit rządzących, brakiem zapowiedzianych reform i de facto przyczyniły się do wzrostu sympatii wobec obozu „niebieskich”, a także wzrostem sympatii prorosyjskich, gdyż Rosja przez część społeczeństwa odczytywana była jako gwarant stabilności na Ukrainie); wojnę w Gruzji (sierpień 2008 roku); nieskuteczne wysiłki dyplomacji unijnej (w tym także polskiej) na Białorusi (siłowe rozpędzenie pokojowych demonstracji w Mińsku w 2006 roku).

Warszawa brała czynny udział w powstawaniu założeń programu Partnerstwa Wschodniego – jej wysiłki zostały wsparte przez Czechy, a także

Szwecję. Inicjatywa od samego początku zyskała duże grono sympatyków i przeciwników. Sympatycy uważali, że jest to pierwszy – i jak dotąd jedyny – spójny program skierowany do krajów poradzieckich. Partnerstwo Wschodnie było ofertą mówiącą o współpracy Unii z obszarem poradzieckim, zachęcało do przeprowadzania reform, tak by kraje Partnerstwa Wschodniego mogły systematycznie przybliżać się do Europy i ściślej z nią współpracować. Tymczasem przeciwnicy nowej unijnej inicjatywy byli zdania, że w taki sposób Unia Europejska odgradza się od terytorium poradzieckiego nową „złotą kurtyną”. W założeniach Partnerstwa Wschodniego nie było bowiem mowy o integracji z Unią Europejską krajów objętych programem, nacisk został położony na współpracę i przybliżanie się szóstki beneficjentów do Wspólnoty. Przeciwnicy nowej unijnej inicjatywy, mocno akcentowali także fakt, że w jednym programie znalazło się sześć zupełnie różnych krajów. „Wspólnym mianownikiem” państw objętych programem Partnerstwa

Wschodniego jest bowiem jedynie ich przeszłość – wszystkie są krajami poradzieckimi i autorytarnymi (o różnym stopniu autorytaryzmu). Jednakże stopień demokratyzacji na Ukrainie i przykładowo w Azerbejdżanie jest nie do porównania. Kijów – przez ostatni czas wykonał dużą pracę, służącą przybliżaniu się do Unii Europejskiej, tymczasem Baku wręcz demonstracyjnie pokazuje, że przyjmowanie unijnych standardów nie leży w interesie Azerbejdżanu.

Pierwsze pytanie, zadane uczestnikom panelu dotyczyło związku pomiędzy unijnym programem Partnerstwa Wschodniego, a samorządami regionalnymi i lokalnymi oraz organizacjami pozarządowymi. Uczestników debaty poproszono o ukazanie związku między polityką realizowaną w skali „mikro” (właśnie przez samorządy i trzeci sektor) a polityką globalną (polską, a także unijną). W wymianie poglądów została ukazana rola dyplomacji społecznej, a także kulturalnej i naukowej, będącej domeną władz lokalnych i NGO.

Samorządy regionalne i lokalne, a także polski trzeci sektor zajmują się między innymi prowadzeniem dyplomacji społecznej – w ostatnim czasie jednej z ważniejszych gałęzi polskiej dyplomacji. Dzięki wzrostowi znaczenia dyplomacji społecznej, działania polskich samorządów, trzeciego sektora, a także ludzi kultury i nauki zyskały na znaczeniu na terytorium poradzieckim. De facto można stwierdzić, że wyżej wymienione jednostki biorą czynny i niezmienne ważny udział w realizacji polskiej polityki zagranicznej, a także są uczestnikami debaty na temat kształtu polskiej polityki zagranicznej. Rekomendacje płynące ze środowisk trzeciego sektora i samorządów mają coraz większą wagę w debacie dotyczącej kształtowania polskiej polityki zagranicznej.

Doświadczenia w realizacji polityki zagranicznej (szerzej: unijnej) w krajach objętych programem Partnerstwa Wschodniego, wskazują, że tradycyjna dyplomacja (najczęściej oparta na relacjach bilateralnych z decydentami w danym kraju) zawodzi. Polska (a także Unia Europejska) ma coraz mniejszy wpływ na wydarzenia rozgrywające się

na terytorium poradzieckim. Na miejscu twardej polityki coraz częściej pojawia się soft power.

Wśród krajów objętych Partnerstwem Wschodnim wyróżniona została Ukraina – kraj ten w największym stopniu zbliżył się w ostatnim czasie do Unii Europejskiej, choć wydarzenia rozgrywające się w ostatnich latach na Ukrainie (zwalczanie opozycji, zwalczanie niezależnych mediów) nie napawają optymizmem, to Kijów ma szansę na podpisanie Umowy Stowarzyszeniowej z Unią Europejską podczas jesienno-wiosennego szczytu krajów Partnerstwa Wschodniego w Wilnie.

Podczas panelu zwrócono uwagę, jakie wysiłki służące budowie społeczeństwa obywatelskiego i demokratyzacji polska dyplomacja podejmowała na Ukrainie. Przez długi czas Warszawa uważana była za adwokata sprawy ukraińskiej w Unii Europejskiej.

Drugim krajem objętym unijnym programem Partnerstwa Wschodniego, w który Polska zaangażowała się szczególnie jest Mołdawia. Państwo borykające się z konfliktem o Nadniestrze, zasługuje na szczególną uwagę, bowiem przeanalizowanie procesu transformacji dokonującego się w Mołdawii może być ważną i cenną lekcją dla innych krajów Partnerstwa Wschodniego. Krytyczna analiza reform, zachowań elit rządzących, a także opozycji w Mołdawii może także pomóc uniknąć podobnych błędów innym krajom Partnerstwa.

Podczas panelu podkreślona została rola polityki „oddolnej”, która dotyczy społeczeństw. Polityka ta jest domeną samorządów, ludzi aktywnych (często działających w organizacjach pozarządowych, ale także artystów, zaangażowanych ludzi nauki). Polityka ta odgrywa ważną rolę zarówno

no w Polsce, jak i zagranicą – w tym także na Wschodzie. Polityka ta często jest niedoceniana, jakie jest więc jej realne znaczenie?

Projekty, których efektywność najłatwiej jest dostrzec Warszawa realizuje w krajach o największym stopniu autorytaryzmu – za przykład może tu posłużyć choćby „polska krowa w Tadżykistanie” – dzięki polskim projektom pomocowym kupowane były tadżyckim rodzinom krowy (pozwalają przeżyć, ale też rozwijając przedsiębiorczość – wyroby z mleka, etc.). Jednak mniejszych projektów świadczących o dużym znaczeniu polityki „oddolnej” jest o wiele więcej i są one realizowane we wszystkich krajach Partnerstwa Wschodniego.

W toku debaty eksperckiej uczestnicy panelu odpowiedzieli na pytanie: w jaki sposób polskie doświadczenia transformacyjne (doświadczenia reform, budowy społeczeństwa obywatelskiego) możemy przeszczepiać do krajów Partnerstwa Wschodniego.

Mówcy panelu (będący zarówno odbiorcami polskich projektów, jak i ich twórcami) zastanawiali się, które z inicjatyw podejmowanych przez Polskę są celnie pomyślane. Czy są to projekty rozwojowe, edukacyjne, pomocowe? Jak należy rozstrzygać rynek tych krajów i ich potrzeby?

Filip Kaczmarek, Poseł do Parlamentu Europejskiego, Przewodniczący Delegacji PE ds. Stosunków z Białorusią, Członek Zgromadzenia Parlamentarnego EURO-NEST podkreślił znaczenie regionalnego wymiaru Partnerstwa Wschodniego (ten regionalny charakter projektu jest cenny nie tylko dla bene-

ficjentów, ale także dla samego Parlamentu Europejskiego). Zdaniem Posła Kaczmarka, szczególnie w kontekście białoruskim, niektóre inicjatywy można podejmować jedynie na poziomie regionalnym, ponieważ często relacje z przedstawicielami wyższych władz państwowych Białorusi są po prostu niemożliwe. Tymczasem na poziomie lokalnym, duża część polskich samorządów ma kontakty z samorządami białoruskimi. Aż pięćdziesiąt osiem samorządów podpisało porozumienia z odpowiednikami z Białorusi. Na poziomie lokalnym współpraca polsko-białoruska jest więc realna.

Jako zagrożenie dla Partnerstwa Wschodniego Poseł Kaczmarek postrzega stopniowe wyczerpywanie się zainteresowania współpracą Polski (i szerzej: Europy) z Mińskiem, zagrożeniem jest także stagnacja na poziomie politycznym – państwa Partnerstwa Wschodniego koncentrują się na swoich problemach wewnętrznych. Jako szansę projektu Poseł Kaczmarek wskazał wymianę międzyludzką – jej intensyfikacja służy przyszczeniu polskich doświadczeń transformacyjnych.

Karolina Zelent-Śmigrodzka, Zastępca Dyrektora ds. wdrażania Departamentu Współpracy Rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych podjęła się zadania przedstawienia perspektywy z pogranicza Europy, samorządów, a także Polski. Dyrektor Zelent-Śmigrodzka podkreśliła, że polskie MSZ posiada chęć i wolę do wspierania zmian w społeczeństwach krajów objętych programem Partnerstwa Wschodniego. W projekty (ich realizację, wdrażanie) muszą być jednak zaangażowani także obywatele krajów Partnerstwa Wschodniego, tylko tak inicjatywy te będą skuteczne. Dlatego tak ważna jest rola samorządów regionalnych i lokalnych w realizowaniu projektów na Wschodzie, bowiem samorządy – w ramach relacji z partnerami – mogą przełamywać bariery, przeciwstawiać się stereotypom. Wymiany (stypendia, podróże studyjne do Polski) pozwalają naszym partnerom „doświadczyć” zmian: zobaczyć jak przebiegała polska transformacja, jakie są jej skutki, zapoznać się z ludźmi, którzy byli odpowiedzialni za przeprowadzanie polskich reform. W realizacji projektów ważna jest administracja, samorządy, a także

organizacje pozarządowe – Dyrektor Zelent-Śmigrodzka uważa, że rolą Ministerstwa Spraw Zagranicznych jest łączenie partnerów.

Serhij Tatusiak, Przewodniczący Winnickiej Rady Obwodowej podkreślił rolę władz samorządowych, kontaktów polskich i ukraińskich organizacji pozarządowych. Właśnie trzeci sektor pozwala odnosić sukcesy w międzynarodowej dyplomacji. W opinii Serhija Tatusiaka we współpracy Kijowa z Warszawą ważny jest także wkład Niemiec.

Wspólnie z polskimi partnerami przedstawiciele Obwodu Winnickiego zrealizowali dziesiątki projektów. Ukraińcy przestudiowali schemat funkcjonowania władz lokalnych w Polsce. Dzięki debatom, panelom, spotkaniom nieformalnym, udało się wypracować kontakty polsko-ukraińskie, które do dziś przynoszą korzyść. Podpisano wiele umów, nawiązano relacje pozwalające na przeprowadzanie reform na Ukrainie, polegających między innymi na implementacji polskiego doświadczenia. Dla Ukraińców ważne jest poznawanie procesów, które miały miejsce w Polsce: zapoznanie się z kulami polskiej transformacji (szczególnie w dziedzinie władz regionalnych i lokalnych, przeprowadzenia reformy samorządowej). Zdaniem Serhija Tatusiaka poznanie doświadczeń polskiej transformacji pomogło Ukrainie w prowadzeniu programów edukacyjnych, przedstawiających schemat polskiej reformy władz lokalnych w regionach Ukrainy.

W opinii **Andrija Fedoruka, Przewodniczącego Donieckiej Rady Obwodowej**, reforma władz lokalnych jest najważniejszą reformą realizowaną obecnie na Ukrainie. Nie do przecenienia – w tym kontekście – są relacje z Polską. Polska

uczy Ukrainę jak przybliżyć się do Europy – dzięki zaznajomieniu się z polską transformacją Kijów jest w stanie nie popełnić błędów, których dopuściła się Polska. Warszawa wciąż sprawuje rolę adwokata Ukrainy w Europie. Zdaniem Andrija Fedoruka bardzo ważne jest podtrzymywanie relacji na poziomie miast, gmin, wsi. Aby stosunki polsko-ukraińskie nie realizowały się jedynie na poziomie globalnej polityki, ale także w kontekście dyplomacji społecznej. Jak podkreślił – nasi polscy partnerzy pomagają nam osiągnąć wysoki poziom realizowanych przez nas projektów.

Ugo Poli, Kierownik Projektu, Sekretariat Inicjatywy Środkowoeuropejskiej

przypomniał, że Polska jest członkiem Inicjatywy Środkowoeuropejskiej – organizacja ta zrzesza państwa członkowskie Unii Europejskiej, a także państwa nie należące do Wspólnoty. Ugo Poli zaakcentował, że w organizacji, w której pracuje, ważne jest dzielenie się doświadczeniem przez kraje członkowskie Unii Europejskiej (którym udało się przejść drogę transformacji), między innymi z krajami poradzieckimi. Ważne są programy wymiany, organizacje warsztatów. Ugo Poli podkreślił rangę i wagę kapitału ludzkiego, to dzięki ludziom dokonuje się współpraca międzynarodowa. Unia Europejska powinna dbać, by we współpracy z krajami Partnerstwa Wschodniego przestrzegano standardów przyjętych w Europie.

Andrzej Porawski, Dyrektor Biura Związku Miast Polskich zauważył, że na współpracę Polski z partnerami z krajów Partnerstwa Wschodniego należy spojrzeć w kontekście ostatnich kilku lat. W tym czasie objawiło się bowiem wiele potencjałów. Bardzo intensywna jest współpraca z Ukrainą – około trzysta miast z Polski i Ukrainy podpisało umowę o współpracy, w przypadku Białorusi – z którą ze względów politycznych współpraca jest trudniejsza – także istnieją i są realizowane porozumienia na poziomie gmin i powiatów. Rozwija się także współpraca z samorządami gruzińskimi.

W opinii Andrzeja Porawskiego największy potencjał mają relacje polsko-ukraińskie. Dyrektor Porawski podkreślił, że na Ukrainie dzielimy się doświadczeniami polskich miast w zarządzaniu odpadami, służbą zdrowia. Poziomów współpracy jest bardzo wiele i są to działania konkretne. Andrzej Porawski zwrócił także uwagę na rozwija-

jącą się wymianę kulturalną a także zaakcentował potrzebę intensyfikacji tych kontaktów. Bowiem współpracę z Ukrainą łatwo jest kontynuować – dziś mamy już liczące dziesięciolecie kontakty z organizacją zrzeszającą ukraińskie miasta.

Zdaniem Dyrektora Porawskiego delikatną materią są relacje z Białorusią. Kontakty z Mińskiem należy w największym stopniu odpolitycznić.

Przykładowo przedstawiać budżety polskich gmin i w ten sposób pokazywać w jaki sposób można pozyskiwać i wydatkować fundusze.

Podczas panelu eksperci wystosowali konkretne rekomendacje dotyczące kształtowanie polskiej (i szerzej unijnej polityki) wobec krajów Partnerstwa Wschodniego. Podsumowali dotychczasową współpracę Unii Europejskiej z adresatami inicjatywy. Przede wszystkim jednak dyskusja skoncentrowała się na ukazaniu roli samorządów, a także organizacji pozarządowych w kształtowaniu i realizacji polskiej polityki zagranicznej oraz na ukazaniu w jaki sposób polskie doświadczenia transformacyjne przekazywane są na Wschód.

Stała Ogólnopolska Konferencja Współpracy Międzynarodowej Samorządów

PROGRAM

Drugie posiedzenie pt.

**Doświadczenia i perspektywy udziału polskich samorządów
w umacnianiu lokalnego i regionalnego wymiaru Partnerstwa Wschodniego**

10.00

Otwarcie konferencji:

Pan Marek Woźniak – Marszałek Województwa Wielkopolskiego,
Przewodniczący polskiej delegacji do Komitetu Regionów UE

10.15

Wystąpienia honorowe

Pan Štefan Füle – Komisarz UE ds. Rozszerzenia i Polityki Sąsiedztwa: przesłanie video
do uczestników konferencji

Pan Jerzy Pomianowski – Podsekretarz Stanu, Ministerstwo Spraw Zagranicznych,
Dyrektor Wykonawczy Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji (EED)

Pani Magdalena Młochowska – Podsekretarz Stanu, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji

Prezentacja raportu:

„Współpraca polskich jednostek samorządu terytorialnego z władzami lokalnymi i regionalnymi oraz innymi podmiotami
z państw objętych inicjatywą Partnerstwa Wschodniego”

Pani dr Jolanta Taczyńska – Adiunkt w Katedrze Europejskiego Prawa Gospodarczego Wydziału Prawa i Administracji
Uniwersytetu Łódzkiego

PANEL I

Samorządy na nowym etapie Partnerstwa Wschodniego – koncepcje i możliwości współpracy międzyregionalnej

Paneliści:

- **Pan Marek Woźniak** – Marszałek Województwa Wielkopolskiego, Przewodniczący polskiej delegacji do KR
- **J.E. Pan Jan Tadeusz Tombiński** – Ambasador Unii Europejskiej na Ukrainie
- **J.E. Pan Staffan Herrström** – Ambasador Królestwa Szwecji w Polsce
- **Pan Jerzy Pomianowski** – Podsekretarz Stanu, Ministerstwo Spraw Zagranicznych,
Dyrektor Wykonawczy Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji (EED)
- **Pani Ewa Synowiec** – Dyrektor Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce
- **Pan Prof. Roman Kuźniar** – Doradca Prezydenta RP

Moderacja:

Pani Maria Przełomiec – Redaktor „Studia Wschód” w TVP Info

Czas na dyskusję

godz. 13.00

Przerwa na kawę/konferencja prasowa

PANEL II

Polskie doświadczenia samorządowe dla krajów Partnerstwa Wschodniego – transfer know-how. Szanse i wyzwania na przyszłość

Paneliści:

- **Pan Filip Kaczmarek** – Posel do Parlamentu Europejskiego, Przewodniczący Delegacji PE
ds. Stosunków z Białorusią, Członek Zgromadzenia Parlamentarnego EURONEST
- **Pani Karolina Zelenť-Smigrodzka** – Zastępca Dyrektora ds. wdrażania Departamentu
Współpracy Rozwojowej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych
- **Pan Serhij Tatusiak** – Przewodniczący Winnickiej Rady Obwodowej
- **Pan Ugo Poli** – Kierownik Projektu, Sekretariat Inicjatywy Środkowoeuropejskiej
- **Pan Andriy Fedoruk** – Przewodniczący Donieckiej Rady Obwodowej
- **Pan Andrzej Porawski** – Dyrektor Biura Związku Miast Polskich

Moderacja:

Pani Małgorzata Nocuń – Zastępca Redaktora Naczelnego „Nowej Europy Wschodniej”

Czas na dyskusję

ok. godz. 15.00 Zakończenie konferencji obiadem

Konferencja pod patronatem honorowym

Pana Radosława Sikorskiego Ministra Spraw Zagranicznych

Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji

Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego

Projekt współfinansowany ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych

Projekt współfinansowany ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Urząd Marszałkowski
Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu
al. Niepodległości 18
61-713 Poznań
Tel. 61 62 666 50
Fax. 61 62 666 51
e-mail: inter@umww.pl
www.umww.pl

Patroni medialni

